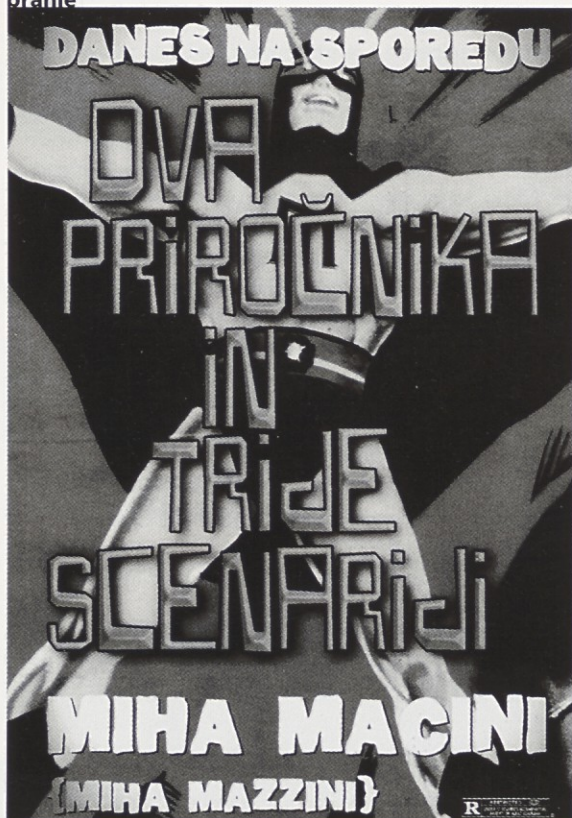

danesh na sporedu

Miha Mazzini, *Danes na sporedu: Dva priročnika in trije scenariji*, društvo Triona, Radovljica, 1998, 424 strani

V tujini je scenarijskih priročnikov seveda ogromno, še več pa je – in ti ponavadi edino štejejo – v knjižnih oblikah izdanih scenarijev poznanih scenaristov oziroma scenarijev znanih filmov. Angleška založba Faber and Faber danes tako izda malodane vsak scenarij, ki je – prenešen v filmsko obliko seveda – v Angliji v kinu igral v redni distribuciji; v Franciji *Cahiers du cinéma* v svojem jeziku izdaja predvsem scenarije filmov, ki so všeč njim, kar pomeni, da se tiskajo tudi scenariji za afriške in azijske filme oziroma filme iz tretjega sveta. Nasploh se zdi, da so priročniki za pisanje scenarijev povsem nepotrebna in nepraktična zadeva, zato je povsem razumljivo Mazzinijevo negodovanje nad denimo prevodom Chionovega teoretskega priročnika *Napisati scenarij*, ki je v zbirki Imago izšel leta 1985. Tudi sam sem mnenja, da te pisanja scenarijev nihče ne more priučiti, še najmanj hladna knjiga z "nekomunikativnim", teoretskim jezikom in vidikom. Osebo priročnike enačim s t.i. *Commercial presentationi*, televizijskimi reklamami, kjer ti z bombastičnimi slogani ponujajo veliko, nazadnje pa dajo malo. In osebno tudi nikoli nisem prebral še nobenega scenarijskega priročnika – do Mazzinijevega, ki se je pač ponujal kar sam od sebe, če ne zaradi drugega, potem zato, ker je prvi v slovenščini. Mazzini v svoji knjigi ponuja troje: osebni priročnik za pisanje scenarijev z naslovom *Marš do scenarija!*, ki je seveda jedro knjige in verjetno pglaviti razlog izdaje, priročnik za uporabo računalniškega programa *Scenarist in računalnik*, ter tri svoje scenarije: za televizijski film *Operacijo Cartier*, ki ga je leta 1991 zrežiral Miran Zupanič, ter dva (dosedaj) neposneta scenarija, za teve dramo *Thomas* in celovečerni film *Sladke sanje*.

Verjetno ne gre posebej razlagati, zakaj se v Sloveniji ni prijel trend objavljanih filmskih scenarijev. Slovenski scenariji so povečini podpovprečni, če pa že so berljivi, ni denarja za objavo; v tem pogledu so Mazzinijeve tri objavljene predloge na nek način "pogumno" delo, še posebej objava "spornih" *Sladkih sanj*, za katere morda kaže, da bodo nekega dne vendarle realizirane. Pogumno pa zato, ker je sedaj avtorjev

(s strani uradnih pristojnih služb) zaničevani talent na voljo tudi širši javnosti, ki se bo lahko na lastne oči prepričala, za kaj prispeva svoj davkoplačevalski denar; po drugi strani pa Mazzini tolče celo zahodnjaške scenariste, saj se tam le redko zgodi, da bi kdo objavljaj neposneta (beri: "slabe" oziroma "nerazumljene") scenarije.

Mazzinijev priročnik je najbolj vreden branja prav zaradi treh scenarijev, ki so za nameček napisani še za tri različne vrste izraznih medijev, za teve film, teve dramo in celovečerni film; obenem kažejo, kako je treba realno pisati za slovenske ekonomske razmere (v primeru *Operacije Cartier* in *Thomas*) in kako – v primeru *Sladkih sanj* – NE pisati, saj je precej utopično pričakovati, da bo nekdo (vsaj ljudje, ki denar delijo v Sloveniji) financiral razkošno produkcijo, ki se odvija skozi tri generacije, od tega večina v sedemdesetih letih.

Pisanja scenarijev oziroma delanja filmov se je moč naučiti le z branjem drugih scenarijev in z gledanjem filmov, to je dejstvo. Mazzinijeva knjiga ponuja tri scenarije v enem – kar boste našli le redko kje –, plus računalniški priročnik, za tehnično nepismene ter, kar se mene tiče, najbolj sporni del, *Priročnik za pisanje scenarijev*, ki ga je avtor povzel po predavanjih z lanskeletne scenarijske delavnice Pokaži jezik. Zakaj sporni? Predvsem zato, ker Mazzini – ne, da bi dal bralcu jasno vedeti – ponudi le en aspekt pisanja scenarijev, in to tistega ameriškega, še bolje, komercialnega. Kar ni nič narobe, tudi avtor sam "prizna", da ga zanima le pripovedni film; le da ima tudi pripovedni oziroma narativni film več pristopov; Mazzini se je lotil najbolj razširjenega in priljubljenega, ne pa tudi najboljšega oziroma primerneega, še posebej če pogledamo tendence v sodobnem svetovnem filmu, ki bi bil brez tajvanske, iranske ali danske kinematografije tako ubogi kot kino-spored, ki smo ga deležni v Sloveniji. Danes komercialni film ne zagotavlja več kvalitete (nekoč ga je!), kvalitetni film pa še vedno lahko pritegne spodobno številčno občinstvo, vsaj glede na proračun.

Mazzinijev model pisanja za pripovedni film, o katerem govorim, gre nekako takole: film naj ima vedno le enega glavnega junaka, s katerim se mora gledalec nujno in čimboli identificirati; junak mora imeti sovražnika, negativca, katerega interesi se križajo z junakovimi, ter seveda neizbežni ljubezenski interes. Kot bi poslušal Michaela Lernerja iz **Barton Finka**. Še bolj pomemben je za Mazzinija "dober štart" scenarija, ki da – malce pretirano – ni vreden piškavega oreha, če "ne potegne" v prvih desetih minutah, kar je morda primerno za ameriškega scenarista, ki si mora pridobiti naklonjenost brezsrčnega producenta, ki bo v film tudi dejansko vložil lastna sredstva, ne pa za slovenskega, ki Amerike zagotovo ne bo videl nikoli. Kot sem že omenil, je dobra stran Mazzinijeve knjige, da (deloma) pokaže realno sliko v Sloveniji, realen slovenski producent (oziroma producent z zdravo pametjo) pa svojega denarja seveda ne bo vlagal, saj mu vse da država, zato mu je za uvodnih "udarnih deset minut" malo mar, scenarije pa tako ali tako berejo literarni ali gledališki ljudje, ki jim je komercialno razmišljanje povsem tuje.

Torej? Če malce zlobno zapišem, je dal Mazzini v svojem priročniku bralcem predvsem napotke za tip filma, kakršen je **Patriot**, ki je kljub "komercialni", hollywoodski naravnosti pri gledalcih (okrog 2500!) povsem pogorel, še bolj pa na scenarijski, saj funkcionira, kot bi avtor Mazzinijevo knjigo bral (če bi jo bral!) obrnjeno narobe.

Tako ostanejo topla priporočila branju vseh treh Mazzinijevih scenarijev ter, če ste računalniško nepismeni, prelet računalniškega slovarčka, priročnik *Marš do scenarija!* pa vendarle vzemite z rezervo, čeprav gre za povsem zabavno in nemalokrat povsem relevantno branje, ki se pač dotika le normativov pripovednega, ljudem všečnega filma. In tudi le-ta je lahko zelo dober. Če je napisan, kot je treba.

Simon Popek